

De school in coronatijd: niet alleen door nut maar ook door zin gestuurd

Een pleidooi voor een voortdurend goed gesprek

ELLEN KEMPPFF

Hoe gaan we ons in deze onzekere tijden, waarin ons heden volledig veranderd is, richten op de toekomst? Hoe ziet die toekomst eruit? Gaan we terug naar hoe het was, terug naar het pre-coronatijdperk of zijn we met elkaar in een periode van rouw beland? Een periode waarin we afscheid nemen van de vanzelfsprekendheid waarmee we tot voor kort ons leven, heden en toekomst vorm hebben gegeven. En als we niet teruggaan naar hoe het was, hoe gaan we dan ons leven, onze samenleving en het schoolleven vormgeven?

Wegvallen van structuur

De afgelopen weken zijn niet te vergelijken met wat de meesten van ons ooit eerder hebben meegemaakt. Gedwongen worden om thuis te blijven, je ouders of opa en oma op leeftijd niet meer mogen bezoeken, niet meer sporten, geen concerten, niet uitgaan, geen clubjes en activiteiten buitenshuis en boodschappen doen op 1,5 meter afstand. Een samenleving op afstand.

Voor de meeste jongeren in Nederland betekende dit bovenal: niet meer naar school kunnen. In normale tijden kan school structuur bieden. Je weet als Nederlands kind en jongere in ieder geval vijf dagen in de week waar je aan toebent en waar je naartoe gaat. Je volgt onderwijs en gaat naar school voor tenminste een periode van 12 jaar. Dit geldt voor elke Nederlandse burger. Daar waar we op allerlei manieren kunnen verschillen, hebben we dit met z'n allen gemeenschappelijk: school.

Het nieuwe normaal?

Op het moment dat ik deze notitie op papier zet, zijn de tijden veranderd. We zitten met z'n allen veelal thuis en onderwijsgevend en geven het onderwijs vorm via de laptop of PC. Digitaal onderwijs, hybride onderwijs en onderwijs op afstand zijn de nieuwe onderwijskundige begrippen. Iedereen heeft de afge-

lopen maanden enorm hard gewerkt om dit digitale onderwijs op poten te zetten. Dat is voor een groot deel prima gelukt: de leerlingen ontvangen elke dag les online, krijgen online huiswerk en opdrachten op en leveren dat over het algemeen ook keurig online in. Alles ‘onder controle’ zou ik zeggen, of niet? We komen elkaar nauwelijks nog fysiek tegen, maar wat betekent dat voor de school als gemeenschap? Misschien is het in het algemeen best lastig om dat gevoel van gemeenschap te behouden. Hoe doen we dat nu eigenlijk? Zijn we dat nog wel zo op afstand? En als we dat nog wel zijn, hoe geven we dat dan vorm? Ieder voor zich vanuit huis achter de laptop? Of straks in een heterogene groep van tien leerlingen die elk een individuele begeleidingsvraag hebben? Is onze waarde gemeenschap straks alleen zichtbaar in het elkaar houden aan de o zo belangrijke hygiëne- en afstand regels?

De school als gemeenschap

De visie en missie van onze Stichting Carmelcollege zijn geënt op de school als gemeenschap. Ook binnen onze school voeren we hier het gesprek over, tijdens teambijeenkomsten en studiedagen. Hiervoor gebruiken we de methodiek van het Goede Gesprek,¹ maar we spreken hierover ook door onderlinge uitwisseling in de wandelgangen en in de docentenkamers. Met leerlingen wordt daar onder andere vorm aan gegeven door het samen met hen opstellen van leefregels, door de pedagogiek in de klas, door de schoolcultuur in het algemeen, expliciet benoemd of niet, uit te dragen als schoolleiding, OP en OOP. In een aantal vakgebieden gebeurt dat expliciet, mede afhankelijk van de docent en de mogelijkheid hiertoe vanuit het vak. Een vak dat zich hier bij uitstek voor leent is GL.

Wie ben ik en wat doet er werkelijk toe?

Op dit moment zijn alle ‘gewone’ zaken zoals toetsweken, eindexamens, sportwedstrijden, concerten, bezoeken aan familie en vrienden tot een abrupte stop gekomen. Als deze contexten wegvallen, wat blijft dan nog overeind? Wat heeft dan echt nog waarde? Wat is werkelijk van belang?

Voor veel leerlingen is de basisstructuur in hun leven weggefallen, ze gaan niet meer naar school en zien hun vrienden minder of helemaal niet. Ze hebben wellicht te maken met ziekte, met eenzaamheid of met een rottige thuissituatie. Misschien zijn ze onzeker geworden over hun toekomst: hoe zou deze eruit zien, wat kan nog wel en wat niet? Wat betekent dat voor mij en voor mijn verdere leven? Wat blijft er in de dagelijkse realiteit zonder al die vanzelfsprekendheden over? Hier ligt misschien wel de grootste uitdaging: wie ben ik nou

1 Het goede gesprek (ook wel collatio genoemd) is een gespreksmethode die door het Titus Brandsma Instituut ontwikkeld wordt en die geïnspireerd is door – en gebaseerd op – voorbeelden van leergesprekken uit de christelijke traditie.

eigenlijk echt, zonder al die uiterlijkheid? Zijn onze leerlingen weerbaar genoeg, zowel mentaal als sociaal en levensbeschouwelijk? Kunnen ze zich wel redden in deze nieuwe realiteit?

Zijn onze leerlingen weerbaar genoeg, zowel mentaal als sociaal en levensbeschouwelijk?

Wie is de docent?

Deze periode is voor iedereen nieuw, anders en naar hoge waarschijnlijkheid ook onzeker. In deze onzekere tijden is misschien de belangrijkste opdracht wel hoe we samen onze leerlingen begeleiden door deze onzekere vervreemdende periode in hun leven. Vraagt deze tijd niet vooral om een docent als klankbord, spiegel en gesprekspartner? Zo ja, dan zou dit betekenen dat docenten ook zicht hebben op zichzelf, hoe zij zelf in hun vel zitten. Om (zelf-)inzicht te krijgen, is het stellen van de juiste vragen een voorwaarde. Denk aan: hoe voel jij je? Kamp jij ook met dilemma's als zorg voor je omgeving en verantwoordelijkheid ten aanzien van je leerlingen en collega's? Maak jij je zorgen over jouw toekomst of over die van je kinderen of leerlingen? Heb jij het gevoel je leerlingen wel echt te zien en te horen? Wat heb jij nodig om goed door deze periode heen te komen? Maar ook vragen die je aanzetten tot nadenken over de toekomst: in wat voor samenleving wil jij leven? Wat voor school of wat voor een waardengemeenschap willen we in deze tijd en in de toekomst zijn? Misschien ligt de ultieme opdracht wel in het stellen van de volgende vraag: wat kunnen we als waardengemeenschap onze leerlingen bieden om te wortelen in zelfvertrouwen, opdat zij de toekomst opnieuw met open vizier tegemoet treden en kunnen vormgeven?

Wat nu?

Een antwoord vinden op deze (levens-)vraag kun je niet alleen als individuele docent; een voor ieder van ons passend antwoord kan vooral in gezamenlijkheid gevonden worden. Samen met elkaar en met onze leerlingen en ouders/verzorgers. Juist nu is het praten over en het vormgeven van die waardengemeenschap van essentieel belang. Juist nu leent zich de methodiek van het goede gesprek zich ervoor om dit te voeren. Juist nu is het van belang elkaar te horen en zien, al is het op afstand. Nabijheid ontstaat niet alleen door fysiek contact, maar kan ook gecreëerd worden door betrokkenheid op afstand. In dialoog en interactie, door te luisteren naar en ruimte te maken voor elkaar. Even verlangzamen en je de tijd gunnen met aandacht samen te zijn in deze stille en bijzondere tijd. Ook in het vormgeven van onderwijs op afstand willen we met elkaar toch dat scholen gestuurd zijn en blijven vanuit zingeving en niet alleen vanuit nut of noodzaak.